

ЛАНДШАФТНИЙ СКЛАД ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ КОРЮКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Слюта А.М., Пархоменко О.Г.
Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т.Г.Шевченка,
м. Чернігів, Україна,
E-mail: aipna.slyuta@uapnpeh.ru

Проблема охорони природи особливо гостро постала ще в ХХ сторіччя і надалі стає все більш значущою. З того часу протиріччя між природним середовищем і людським суспільством дуже загострилися. Причому суттєві зміни природного довкілля за цей час набули глобального значення і тим самим вимагають докорінних змін у розвитку природно-заповідної справи, як одного із найбільш ефективних механізмів придушення і, зрештою, стабілізації екологічної деградації природних ландшафтів [5]. Світом визнано, що аварія на ЧАЕС є найбільшою техногенною катастрофою сучасності. Виходячи із цього, одним з основних шляхів забезпечення екологічної стабільності природного середовища у постчорнобильський період є збереження цюго біорізноманіття як важливого завдання сучасності.

За останній час природно-заповідний фонд держави суттєво змінився, зокрема, більше ніж удвічі зростає його площа. Це сталося не тільки завдяки створенню багатьох нових об'єктів, в тому числі таких як біосферні і природні заповідники, національні природні парки, але й розширенню території існуючих природоохоронних об'єктів. Одночасно з роботою щодо розширення природно-заповідного фонду здійснювалась і оптимізація його діяльності. Одним із аспектів такої діяльності стало виведення зі складу ПЗФ ряду територій, які з різних причин втратили свою природоохоронну цінність або увійшли до складу новостворених заповідників і національних природних парків.

Метою дослідження є аналіз представленості типів ландшафтів у складі ПЗФ Корюківського району Чернігівської області.

Корюківський район – район у північно-східній частині Чернігівської області. Площа району становить 1,4 тис. кв. км. Корюківський район належить до Придніпровської низовини.

Поверхня більшої частини – низовина плоска заандрова (на півночі – алювіальна) рівнинна; східної – хвиляста і горбиста хвиляста моренно-задрова рівнин [2].

До складу природно-заповідних територій входять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти, що мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу, забезпечення фоновому моніторингу навколишнього середовища [1, 6]. Природно-заповідний фонд району включає природні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища.

До частини ПЗФ Корюківського району Чернігівської області належать 28 об'єктів, з них 2 загальнодержавного значення, решта мають статус місцевого значення.

Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Брецький» займає площу 200 га з типовими для Лівобережного Полісся ландшафтами торф'янистих болотних луків в заплаві р. Бреч. Комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення урочище «Туліне» (650 га.) знаходиться на території Перелибського лісництва. Високопродуктивні лісові ділянки з участю сосни звичайної, місцями дуба звичайного «Буркищина» перебуває на території Андроніківського лісництва. Площа становить 566 га. Змішаний (сосново-дубовий, з ділянками берези бородавчастої) ліс віком понад 60 років, де в трав'яному покриві ростуть яглиця звичайна, колитняк європейський, просянка розлога, конвалія звичайна. «Васильцеве» (103 га), розташований заказник на території Брецького лісництва, високопродуктивний, змішаний сосновий гай. «Турційська дача» (574 га), займає певну територію Тихоновичького лісництва. Високопродуктивний, переважно сосновий ліс. В трав'яному покриві зустрічаються такі бореальні види як верес звичайний, чорниця, нечуйвітер волохатенький, молодило руське, котячі лапки дводомні, поодинокі зустрічаються смовдь гірська, волошка сумська, різні види грушанкових, зимолобка зонтична, юрїєя несправжньоволошоквидна, плаун булавовидний. «Низківка» (422,6 га), представлена лісовим ландшафтом, переважно сосново-дубовими насадженнями.

Ботанічні заказники на території Корюківського району за площею сягають 1865,8 га.

Гідрологічних заказників місцевого значення налічується 12, серед яких: «Великий дятел» – перехідне мезотрофне, місцями оліготрофне осокове болото – важливий регулятор рівня ґрунтових вод. «Вигор» та «В'юнне» – низинні осокові болота в заплаві р. Бреч. «Горілий мох» – евтрофне, з мезотрофними та оліготрофними ділянками болото, яке має природоохоронне значення. «Жуклянське» – заказник розміщується на території с.Жукля. Болотний евтрофний, місцями мезотрофний масив з рядом видів північних болотних бореалів, який має важливе водоохоронне значення. «Заводське» розміщений заказник в Бречському лісництві. Перехідне мезотрофне осокове з рядом болотних північних бореалів, місцями з участю сфагнових мохів болото в заплаві р.Бреч, яке є регулятором водного режиму. «Криве» – низинне евтрофне осокове болото, що має важливе значення як регулятор рівня ґрунтових вод. «Прибиське» – болотний евтрофний, місцями мезотрофний масив з рядом видів північних болотних бореалів. «Гуліно-Прибиська Дача» представлена змішаними насадженнями в заплаві р. Снов, в їх складі: сосна звичайна, ялина європейська, береза бородавчата, дуб звичайний, вільха клейка, осика. В ярусі підліску – піщина звичайна, місцями бузина чорна. В трав'яному покриві – поєднання бореальних і неморальних елементів, зокрема тут можна зустріти такі види як бачно болотне, кулина лікарська, копитняк європейський, чорниця, брусниця. «Слобідська дача» – заболочений лісовий масив в заплаві р. Слот в складі якого: сосна, береза, осика. «Жуклянсько-Кистерська дача» – заболочений пісовий масив у верхів'ї річок Убидь і Кистер. «Калачеська дача» – заплавна ділянка мішаного лісу з участю сосни звичайної, вільхи клейкої, берези бородавчатої, дуба звичайного. В трав'яному покриві: чорниця, суниця пісова, чоловіча папороть, щитник шарпівський, безцітник жіночий, теліптерес болотний, очерет звичайний, кропива дводомна.

Ландшафтні заказники району представлені «Слобідською дачею» з площею 100 га. Всього заказники місцевого значення мають загальну площу 7756,03 га.

Серед пам'яток природи місцевого значення виділяють: «Дуб корюківський», та «Дуб андрокієвський»
Заповідні урочища району: «Калачеська дача» – високопродуктивний, переважно сосновий [4, 6].

Всього заповідні урочища Корюківського району займають площу 1045 га. Природно-заповідний фонд району – 8478,02 га, площа охоронних зон – 2578 га. Відсоток заповідності 5,954% [6].

Проаналізувавши тенденцію інтенсивного збільшення нових природно-заповідних територій на різних природно-географічних рівнях, то можна переконатися у тому, що на території району найбільше заказників та заповідних урочищ створюється на місцевому рівні, тоді як об'єктів міжнародного значення ще недостатньо. Одним з шляхів вирішення проблеми є створення мережі біосферних заповідників. Особливо актуальним на сьогодні стає формування мережі транскордонних природно-заповідних територій, оскільки саме на прикордонних територіях ще зосереджені великі простори малозміненіх лісових масивів, лук, водно-болотних угідь. Після розбудови мережі природно-заповідних територій постає проблема порядку денного на XXI сторіччя. Головною метою формування екомережі є недопущення подальшої фрагментації рослинного покриву, створення сприятливих умов для вільного поширення видів флори і фауни, забезпечення екологічної стабільності ландшафтів району, що є, передусім запорукою стабільності людського життя.

Література

1. Андриєнко Т.Л. Мережа регіональних ландшафтних парків України: наукові та організаційні основи створення / Андриєнко Т.Л., Клецов М.Л., Прядко О.І. – К. : ІНТ ботаніки НАН України, 1996. – 55 с.
2. Історія міст і сіл Української РСР. Черніпівська область. – Київ: Головна редакція УРЕ, 1972. – 780с.
3. Карленко Ю.О. Зелений туризм на Черніпівщині / Ю.О. Карленко, М.В. Графін – Черніпів, 2003. – 100 с.
4. Лукаш А.В. Ботанические ценные охраняемые природные территории Полесья / А.В. Лукаш, Т.Л. Андриєнко – Черніпів: Десна Полиграф, 2014. – 104 с.
5. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа: навч. посібник / Попович С.Ю. – К. : Арістей, 2007. – 480 с.
6. Природно-заповідний фонд Черніпівської області (за заг. Ред. Ю.О. Карленка) Черніпів, – 2002. 240 с.